

рета аристократии: например, граф Х. показан как глубокая музыкальная натура, который, в сущности, двух нот разобрать не может. Или князь V., «друг» религии и народа, наживший огромное состояние продажей спиртного. С долей иронии создан образ господина Р.Р., забавного толстяка, который считает себя болезненным, но чрезвычайно умным человеком, а «здоров как бык и глуп как пень».

Сюжет романа выстроен так, что позволяет проследить за концепцией каждого образа. Писатель демонстрирует нам, насколько тщетны и нелепы рассуждения о «вопросах» и о «деле», ориентированных на Запад. Автор подчеркивает пустую суетливость и ничтожность жизни аристократов. Сам главный герой, Григорий Литвинов, кончил тем, что отдал большую часть земли крестьянам и обратился к примитивному первобытному хозяйству. А ведь намерения его были грандиозные: принести пользу не только своим землям, но и «всему краю». Как мы видим, потраченные годы на обучение наукам в Европе не принесли никакой пользы в деле обустройства имения и родной стороны.

Отметим, что название романа знаковое. Подводя итог прошедшему, Литвинов с горечью думает: «... все дым и пар; все как будто беспрестанно меняется; всюду новые образы, явления бегут за явлениями, а в сущности, все то же да то же; все торопится, все спешит куда-то и все исчезает бесследно, ничего не достигая; другой ветер подул – и бросилось все в противоположную сторону, и там опять та же безустанная, тревожная и ненужная игра» [2, 175]. Иллюзорность стабильности, призрачность бытия, ощущение зыбкости мироздания олицетворяет собой заглавие романа. Оно же служит отражением общей атмосферы эпохи: XIX век ставил перед современниками новые задачи, среди которых извечный выбор Россией пути развития был ключевым, требующим безотлагательного решения вопросом.

Заключение. И.С. Тургенев-человек по своим убеждениям был западником, но Тургенев-писатель объективно и гениально на художественном материале романа «Дым» вынес вердикт: западные теории для России неприемлемы.

Литература

1. Кантор, В. Россия сквозь «магический кристалл» Германии / В.Кантор. – М., 1996 г. – 260 с.
2. Тургенев, И. Полное собр. соч. худ. пр. в 25-ти томах / И. Тургенев. – М., 1976 – 1985. – Т.13. – 238 с.

ЖАРГАНІЗМЫ БЕЛАРУСКАМОЎНАГА СЕЦІВА: ЛІНГВІСТЫЧНАЯ СПЕЦЫФІКА І ШЛЯХІ ЎЗНІКНЕННЯ

Гір'ятовіч В.В.

*студэнтка 3 курса ВДУ імя П.М. Машэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь
Навуковы кіраўнік – Арцямёнак Г.А., канд. філал. навук, дацэнт*

Выкарыстанне жаргоннай лексікі, асабліва на сучасным этапе развіцця беларускай мовы, назіраецца сярод усіх прадстаўнікоў нашага грамадства, незалежна ад узросту, адукацыі і сацыяльнага статусу. З вуснага маўлення, камунікацыі ў неафіцыйных абстаўінках, дзе жарганізмы выкарыстоўваліся і раней, яны трапляюць на старонкі газет, у тэксты публічных выступленняў, ва ўжытак дыктараў радыё і тэлебачання. Не стала выключэннем і мова сеціва.

У апошні час назіраецца пэўнае пашырэнне кола карыстальнікаў нацыянальнай мовы, таму зусім не выпадкова, што беларускамоўная частка насельніцтва пачала карыстацца беларускай мовай у якасці сродку інтэрнэт-камунікацыі. Такое актыўнае ўжыванне прывяло да ўзнікнення жарганізмаў, якія функцыянуюць пераважна ў беларускамоўным сеціве.

Актуальнасць даследавання вызначаецца тым, што лексічны пласт беларускамоўных інтэрнэт-жарганізмаў пастаянна пашыраецца, але пры гэтым звяртае на сябе меншую ўвагу даследчыкаў, чым жаргонная лексіка СМІ або моладзевыя ці камп'ютарныя жарганізмы. Выбар тэмы тлумачыцца яе недаследаванасцю, а таксама магчымасцю, у выніку аналізу шляхоў утварэння інтэрнэт-жарганізмаў, выявіць некаторыя актыўныя словаўтваральныя працэсы ў сучаснай беларускай мове.

Мэта даследавання – вызначыць адметнасці інтэрнэт-жарганізмаў як асобнай лексічнай групы і ўстанавіць тыпы жарганізмаў беларускамоўнага сеціва паводле спосабаў іх утварэння.

Матэрыял і метады. Матэрыялам для даследавання выступае беларускамоўная жаргонная лексіка, зафіксаваная ў сеціве на старонках разнастайных інтэрнэт-крыніц (сайты <https://34mag.net/>, <https://nn.by/>, <https://vk.com/kalilaskabelarus> і некаторыя іншыя). Для разгляду моўных фактаў выкарыстаны апісальна-класіфікацыйны, тлумачальна-аналітычны, супастаўляльны метады.

Вынікі і іх абмеркаванне. Пры пошуку і даследаванні інтэрнэт-жарганізмаў за аснову была абрана дэфініцыя, якую прапанаваў Вячаслаў Рагойша ў сваёй працы “Паэтычны слоўнік”: “Жарганізмы – слова ці выраз, якія ўжываюцца ў мове людзей, звязаных паміж сабой аднолькавымі сацыяльнымі, бытавымі ці якімі-небудзь іншымі ўмовамі жыцця і працы” [1, с. 98]. Згодна з такім тлумачэннем, інтэрнэт-жарганізмы – гэта словы, якія параўнальна нядаўна ўзніклі ў інтэрнэт-асяроддзі і выкарыстоўваюцца абмежаванай колькасцю насельніцтва – толькі карыстальнікамі сеціва.

Жарганізмы інтэрнэт-рэсурсаў варта вылучыць у асобную лексічную групу на падставе шэрагу асаблівасцяў:

1) жарганізмы, якія можна сустрэць у сеціве, вельмі выразна адлюстроўваюць адносіны насельніцтва да стану грамадства, імгненна рэагуюць на любыя палітычныя, эканамічныя змены ў краіне. Звязана гэта з тым, што інтэрнэт-прастора з'яўляецца больш адкрытай для выражэння сваіх меркаванняў, чым прастора друкаваных выданняў, якія характарызуюцца моцным уплывам рэдагавання з лексічнага і граматычнага боку;

2) інтэрнэт-жарганізмы вызначаюцца пастаяннай зменлівасцю. Такая адметнасць тлумачыцца хуткай зменаў карціны рэчаіснасці і актыўным павелічэннем колькасці інтэрнэт-карыстальнікаў, якія імкнуцца выразіць свой пункт погляду, карыстаючыся ўласным лексічным запасам;

3) нягледзячы на зменлівасць і адсутнасць інтэрнэт-праўкі, жарганізмы, якія трапляюцца ў інтэрнэце, у сваёй аснове выяўляюць фанетычныя і граматычныя асаблівасці роднай мовы. Варта заўважыць, што вывучэнне інтэрнэт-жарганізмаў можа стаць для мовазнаўцаў карыснай крыніцай звестак аб актыўных моўных працэсах.

Багацце матэрыялу, знойдзенага ў беларускамоўным сеціве, дазваляе правесці падзел інтэрнэт-жарганізмаў на пэўныя групы ў залежнасці ад спосабу іх утварэння.

1) Пераважная большасць інтэрнэт-крыніц на сённяшні дзень у якасці асноўнай мовы выкарыстоўвае рускую. Гэтым тлумачыцца пашыранасць такога спосабу ўтварэння жарганізмаў, як **запазычванне з рускамоўнага сеціва**: *афігець, гнаць, задраць, зайсці, заліць, знесці, зацаніць, падгон, прыфігець*.

У гэтую ж групу можна дадаць **жарганізмы, калькаваныя з рускай мовы**: *засмоктваць* (засасываць), *прапампаваць* (прокачать), *прышпільны* (прикольный).

2) Існаванне ў сеціве агульнапрынятых назваў прадметаў, паняццяў і з'яў прывяло да пашырэння спосабу ўзнікнення жарганізмаў на аснове **перадачы гучання запазычанага слова графічнымі сродкамі беларускай мовы**: *батл, вэлкам, мэсэдж, трабл, трэш, флёр, фрэнд*. Асноўная вартасць спосабу заключаецца ў тым, што такія словы становяцца "інтэрнацыянальнымі", іх аднолькава разумеюць карыстальнікі сеціва розных краін.

3) Распаўсюджаным спосабам утварэння новых слоў, у тым ліку і жарганізмаў, з'яўляецца **афіксацыя**. Гэта шлях утварэння новага слова ад запазычанага кораня з дапамогай разнастайных афіксаў: *адмыліць, забаніць, загуліць, пасёрфіць, расшарыць, трэшнячок, чэкнуць, фэйкавы, юзаць*.

4) Каб пазбегнуць панавання іншамоўных слоў, карыстальнікі беларускамоўнага сеціва імкнуцца ўжываць наватворы – жарганізмы, якія ўзніклі **на ўласнабеларускай моўнай глебе**: *абмыл, варушняк, гоніва, дакалупвацца, згойсаць, падабайкаць, прысябрыць, рушава, тэліць, упадабаць, усталёўка*.

5) Адно з асноўных патрабаванняў, якое датычыцца інтэрнэт-жарганізмаў, – адносна невялікі памер слова. Гэта тлумачыцца асаблівасцямі выкарыстання жарганізмаў у сеціве: існуе агульнае "патрабаванне" да хуткага выказвання сваіх думак, што цалкам залежыць ад памераў слоў, якія выкарыстоўвае суразмоўца. Яшчэ адным спосабам утварэння інтэрнэт-жарганізмаў з'яўляецца **скарачэнне слоў, а таксама абрэвіяцыя**: *адмін, дзяк, дн, ІМХО, каментар, клск, лол, норм, распаўсюд, розыгр, рэпорт, ук, фоты*.

Заклучэнне. На аснове прааналізаванага матэрыялу можна зрабіць некалькі вывадаў адносна функцыянавання інтэрнэт-жарганізмаў у беларускамоўным інтэрнэце:

– факт існавання інтэрнэт-жарганізмаў сведчыць аб "засмечванні" мовы. Сучаснікам часта не хапае нарматыўных моўных сродкаў для выражэння ўласных думак, апісання рэалій;

– у беларускай мове назіраецца тэндэнцыя да актыўнага словаўтварэння на аснове лексічных запазычанняў. Пераважная большасць інтэрнэт-жарганізмаў узнікае шляхам афіксацыі і калькавання слоў, запазычаных з рускай або англійскай моў;

– частотнасць ужывання беларускамоўных інтэрнэт-жарганізмаў сведчыць аб імкненні карыстальнікаў да ўласнай словатворчасці і абмежавання іншамоўнага ўплыву;

– тэматычная разнастайнасць жарганізмаў беларускамоўнага сеціва выразна сведчыць пра тое, што беларуская мова сёння актыўна выкарыстоўваецца як рэальны сродак зносін. Адбываецца гэта не толькі ў вусным маўленні, як было некалькі гадоў таму, але і пры пісьмовай камунікацыі.

Літаратура

1. Рагойша В.П. Паэтычны слоўнік / В.П. Рагойша. – 3-е выд., дапрац. і дапоўн. – Мінск: Бел. навука, 2004. – 576 с.
2. Уласевіч, В.І. Слоўнік новых слоў беларускай мовы / В.І. Уласевіч, Н.М. Даўгулевіч. – Мінск: ТетраСистемс, 2009. – 448 с.